УДК 339.137.2
Губарь О.В.[1], Алашеєв Є.І.[2]
[1]канд. економ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ФЕУ-113 НУ «Запорізька політехніка»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАКТИК У СФЕРІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

В сучасному світі, де глобалізація та динамічний розвиток ринків стають нормою, питання антимонопольного регулювання набуває особливої актуальності. Для України, яка прагне до євроінтеграції та побудови динамічної, конкурентоспроможної економіки, вивчення та впровадження європейського досвіду в цій сфері є вкрай важливим завданням.

Робота присвячена детальному аналізу антимонопольної політики Європейського Союзу та її можливого застосування в українських реаліях.

Поняття «антимонопольна політика» описує діяльність держави щодо зменшення рівня монополізації економіки, запобігання та протидії зловживанням монопольним становищем на ринку, а також підтримку інших суб'єктів господарювання через фінансову, інформаційну, консультаційну та іншу допомогу, що сприяє розвитку конкуренції. Інструментом і регулятором у руках держави є антимонопольне законодавство.

Основними цілями стратегії ЄС є досягнення росту, що базується на інноваціях, підвищенні рівня зайнятості населення і переході до стабільного розвитку. Конкуренція вважається одним із ключових факторів росту і підвищення конкурентоздатності економіки. Конкурентна політика ЄС має регулятивний характер, тобто спрямована проти недобросовісних монополістичних прийомів. Протягом останніх років, конкурентна політика та конкурентне законодавство ЄС зазнали істотних змін, порівняно із початком 60-х років XX століття, коли формувалася загальноєвропейська політика у сфері конкуренції. Нові підходи базуються на новому – більш економічному, ніж правовому підході до змісту конкуренції та конкурентних відносин:

- заборона картельних угод (штрафи за обмеження конкуренції, зниження штрафу за самовиявлення);
- заборона зловживання домінуючим становищем;
- контроль за антиконкурентними діями на ринку ЄС;
- контроль за злиттям компаній;
- жорсткий контроль для запобігання корупції.

Згідно з Договорами, Європейський союз має виключну компетенцію у встановленні правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку. Комісія відповідає за єдине застосування цих правил, виправляє недоліки в роботі ринків і вживає заходів, коли компанії не дотримуються правил.

У середньому, за останні 10 років, комісія проводила розслідування щодо більше ніж 300 злить компаній і близько 200 антимонопольних справ на рік. NCAs (National Competition Authorities) – це національні органи з питань конкуренції, що діють у кожній країні-члені Європейського Союзу, мають компетенцію проводити розслідування щодо порушень антимонопольних

правил, виносити рішення та застосовувати санкції відповідно до національного законодавства та європейських конкурентних правил. DG COMP (Directorate-General for Competition) – це Генеральний директорат Європейської Комісії з питань конкуренції. Він відповідає за розроблення та здійснення політики Європейського Союзу з питань конкуренції, здійснює моніторинг конкурентних процесів у внутрішньому ринку ЄС, розслідує порушення антимонопольних правил, приймає рішення щодо справ з конкуренції та надає консультації щодо антимонопольного законодавства ЄС. DG COMP співпрацює з NCAs та координує їх дії в рамках Європейської конкурентної мережі (ECN) з метою забезпечення ефективного здійснення контролю за конкуренцією в ЄС.

Методи роботи комісії:

1. Програма поблажливості (заохочує компанії з картелів надавати інформацію про порушення в обмін на імунітет або зменшення штрафів; дуже успішна: 23 з 25 розслідувань картелів у 2010-2017 роках ґрунтувалися на заявах за програмою);

2. Раціональне використання ресурсів (50% антимонопольних рішень Комісії за 2010-2017 роки ґрунтувалися на заявах за програмою поблажливості; 15% заяв призвели до офіційного розслідування, 60% - до заборон та штрафів; низький рівень розслідувань (15%) пов'язаний з різними факторами; з 2015 року кількість заяв за програмою поблажливості почала знижуватися);

3. «Практика співпраці» (введена в 2018 році для компаній, що беруть участь у некартельних антимонопольних розслідуваннях; компанії, які визнають порушення та співпрацюють з Комісією, можуть отримати зниження штрафів);

4. Залучення громадян (з 2017 року на веб-сайті Комісії доступний інструмент для анонімного подання інформації про картелі; інструмент використовується для моніторингу, але наразі призвів лише до однієї перевірки; комісія не пропонує стимулів для використання інструменту, наприклад, фінансову винагороду);

5. Використання штучного інтелекту (DG COMP використовує ШІ для пошуку інформації та аналізу документів).

Вступ України до Європейського Союзу передбачає не лише адаптацію законодавства до європейських норм, але й імплементацію кращих практик функціонування інституцій. Одним із ключових органів, що потребує реформування, є Антимонопольний комітет України (АМКУ), який наразі потребує заходів з реформування через недостатню ефективність, недосконаліть законодавства, вплив політичних інтересів, забезпечення сталості та багатовекторності функціонування АМКУ. Для цього необхідно провести ряд заходів, зокрема, зміцнення незалежності АМКУ від політичного впливу та забезпечити його фінансову автономію; удосконалення кадрової політики; гармоні-

зація українського і європейського законодавства, щоб усунути недоліки та створити сприятливі умови для розвитку добросовісної конкуренції; підвищення прозорості для забезпечення довіри до його роботи; впровадження кращих світових практик.

Отже, реформування Антимонопольного комітету України є одним із ключових завдань на шляху до євроінтеграції. Забезпечення сталості та багатовекторності його функціонування гарантуватиме ефективну боротьбу з антиконкурентною поведінкою, захист інтересів споживачів та стимулюватиме економічне зростання країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт Антимонопольного комітету України. Режим доступу: https://amcu.gov.ua/

2. Офіційний сайт Представництва Європейського Союзу в Україні. Режим доступу: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk?s=232